

Sporočilo Komisije

Smernice Skupnosti o uporabi pravil o državni pomoči v zvezi s hitro postavitvijo širokopasovnih omrežij

(Besedilo velja za EGP)

(2009/C 235/04)

1. UVOD

1. Širokopasovna povezljivost je ključni del razvoja, uvajanja in uporabe informacijske in komunikacijske tehnologije (IKT) v gospodarstvu in družbi. Širokopasovni dostop je strateško pomemben, ker lahko pospeši prispevek te tehnologije k rasti in inovacijam v vseh gospodarskih panogah ter k socialni in teritorialni koheziji. Komisija dejavno podpira široko razpoložljivost širokopasovnih storitev za vse evropske državljane, kot določajo lizbonska strategija in naknadna sporočila ⁽¹⁾.
2. Komisija je 26. novembra 2008 sprejela Evropski načrt za oživitev gospodarstva (v nadaljnjem besedilu: načrt za oživitev gospodarstva) ⁽²⁾, da bi Evropa našla izhod iz finančne in gospodarske krize. Strategija za širokopasovne povezave je pomemben del načrta za oživitev gospodarstva ⁽³⁾. Namen načrta je zlasti povečati naložbe EU v posamezne strateške sektorje, kot je širokopasovni dostop, ki lahko kratkoročno podpre gospodarstvo in dolgoročno vzpostavi temeljno infrastrukturo za trajnostno gospodarsko rast.
3. Komisija je v okviru načrta za oživitev gospodarstva in za doseganje 100-odstotne pokritosti s hitrim internetom za vse državljane do leta 2010 vložila 1,02 milijarde EUR v Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja. Del tega zneska se bo porabil za postavitev širokopasovne infrastrukture v podeželskih območjih, da bodo ta lahko dostopala do interneta, ustvarjala nova delovna mesta in pomagala podjetjem pri nadaljnji rasti ⁽⁴⁾. Poleg tega je veliko držav članic že napovedalo podporo za naložbe v hitro širokopasovno infrastrukturo na podeželskih in manj pokritih območjih ter tudi pospešitev razvoja zelo hitrih dostopovnih omrežij naslednje generacije (next generation access networks, v nadaljnjem besedilu: NGA) ⁽⁵⁾ na velikih območjih na svojih ozemljih, vključno z mestnimi območji ali območji, kjer je že na voljo osnovna širokopasovna infrastruktura.
4. Opozoriti je treba, da je Komisija v dokumentu „Akcijski načrt državnih pomoči – Manjša in bolj usmerjena državna pomoč: časovni načrt za reformo državnih pomoči 2005–2009“ ⁽⁶⁾ navedla, da so lahko ukrepi državne pomoči pod določenimi pogoji učinkovito orodje za doseganje ciljev skupnega interesa. Državna pomoč lahko zlasti odpravi tržne nepopolnosti ter tako izboljša učinkovitost delovanja trgov in okrepi konkurenčnost. Če trgi sicer zagotavljajo učinkovite rezultate, vendar z vidika kohezijske politike veljajo za nezadovoljive, se lahko državna pomoč uporabi tudi za doseganje bolj zaželenih in uravnoteženih rezultatov na trgu. Dobro ciljno usmerjena državna intervencija na področju širokopasovnega dostopa lahko zlasti prispeva k zmanjšanju „digitalne ločnice“ ⁽⁷⁾, ki ločuje območja ali regije znotraj države, kjer so na voljo cenovno dostopne in konkurenčne širokopasovne storitve, od območji, kjer take storitve niso na voljo.

⁽¹⁾ Glej na primer „i2010 – Evropska informacijska družba za rast in zaposlovanje“, COM(2005) 229 konč., 1. junij 2005; „eEvropa 2005: Informacijska družba za vse“, COM(2002) 263 konč., „Premoščanje širokopasovne vrzeli“, COM(2006) 129.

⁽²⁾ Sporočilo Komisije Evropskemu svetu, COM(2008) 800.

⁽³⁾ Evropski svet v Bruslju, 19. in 20. marca 2009, sklepi predsedstva.

⁽⁴⁾ Glej Uredbo Sveta (ES) št. 473/2009 z dne 25.5.2009 o spremembi Uredbe (ES) št. 1698/2005 o podpori za razvoj podeželja iz Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja (EKSRP) in Uredbe (ES) št. 1290/2005 o financiranju skupne kmetijske politike (UL L 144, 9.6.2009, str. 3).

⁽⁵⁾ V tem dokumentu omrežja NGA pomenijo žična dostopovna omrežja, ki jih v celoti ali delno sestavljajo optični elementi in lahko zagotavljajo storitve širokopasovnega dostopa z izboljšanimi lastnostmi (kot je večji pretok) v primerjavi s storitvami, ki se zagotavljajo prek obstoječih bakrenih omrežij (glej tudi opombo 60).

⁽⁶⁾ COM(2005) 107 konč.

⁽⁷⁾ V zadnjem desetletju je bila širši javnosti dana na voljo cenovno dostopna informacijska in komunikacijska tehnologija (IKT). Izraz „digitalna ločnica“ se običajno uporablja za opredelitev vrzeli med posamezniki in skupnostmi, ki imajo dostop do informacijske tehnologije, in tistimi, ki ga nimajo. Vzrokov za to digitalno ločnico je več, vendar je najpomembnejši pomanjkanje ustrezne širokopasovne infrastrukture. Z vidika regionalne razsežnosti je stopnja urbanizacije pomemben dejavnik dostopa in uporabe IKT. Na redko poseljenih območjih po vsej Evropski uniji je razširjenost interneta zato še vedno veliko manjša.

5. Hkrati je treba zagotoviti, da državna pomoč ne ovira tržnih pobud v sektorju širokopasovnih povezav. Če bi se državna pomoč za širokopasovni dostop uporabila na območjih, v katera bi udeleženci na trgu verjetno vlagali ali so to že storili, bi to lahko vplivalo na naložbe operaterjev širokopasovnih povezav, ki so jih že izvedli v skladu s tržnimi pogoji, in resno ogrozilo spodbude udeležencev na trgu za vlaganje v širokopasovni dostop. V takih primerih lahko državna pomoč za širokopasovni dostop negativno vpliva na zastavljeni cilj. Glavni cilj nadzora nad državno pomočjo na področju širokopasovnega dostopa je zagotoviti, da se bo z ukrepi državne pomoči dosegla višja stopnja pokritosti s širokopasovnim omrežjem in večja gostota omrežnih povezav ali da bi se ta stopnja dosegla hitreje kot brez pomoči, in zagotoviti, da pozitivni učinki pomoči prevladajo nad negativnimi v smislu izkrivljanja konkurence.
6. Opozoriti je treba, da regulativni okvir za elektronske komunikacije obravnava tudi vprašanja, povezana s širokopasovnim dostopom⁽⁸⁾. Veleprodajni trgi širokopasovnega dostopa so bili do zdaj v vseh državah članicah predmet predhodne ureditve. V zvezi s tem so Komisija⁽⁹⁾ in nacionalni organi⁽¹⁰⁾ že sprejeli več pobud za obravnavanje novih izzivov, ki jih z regulativnega vidika ustvarjajo omrežja NGA, zlasti v zvezi s dostopom.
7. Te smernice povzemajo politiko Komisije glede uporabe pravil o državni pomoči iz Pogodbe ES za ukrepe, ki podpirajo postavitve tradicionalnih širokopasovnih omrežij (oddelek 2), ter obravnavajo tudi več vprašanj v zvezi z oceno ukrepov, ki so namenjeni spodbujanju in podpori hitrega uvajanja omrežij NGA (oddelek 3).
8. Komisija bo uporabila smernice iz tega sporočila pri oceni državne pomoči za širokopasovni dostop, s čimer bo povečala pravno varnost in preglednost svojega postopka odločanja.

2. POLITIKA KOMISIJE O DRŽAVNI POMOČI ZA PROJEKTE NA PODROČJU ŠIROKOPASOVNIH POVEZAV

2.1 Uporaba pravil o državni pomoči

9. Komisija je izjemno naklonjena državnim ukrepom za postavitve širokopasovnega omrežja v podeželskih in manj pokritih območjih, bolj kritična pa je glede ukrepov pomoči na območjih, kjer je širokopasovna infrastruktura že na voljo in konkurenca obstaja. Kadar je državna intervencija za podporo postavitvi širokopasovnega omrežja izpolnjevala pogoje državne pomoči v smislu člena 87(1), je Komisija njeno združljivost do zdaj ocenjevala zlasti na podlagi člena 87(3). Politika Komisije o državni pomoči glede državnih ukrepov za podporo postavitvi širokopasovnih omrežij je povzeta v oddelkih 2.2 in 2.3 v nadaljevanju.

2.2 Člen 87(1): Prisotnost pomoči

10. V skladu s členom 87(1) Pogodbe o ustanovitvi Evropske Skupnosti je „vsaka pomoč, ki jo dodeli država članica, ali kakršna koli vrsta pomoči iz državnih sredstev, ki izkrivlja ali bi lahko izkrivljala konkurenco z dajanjem prednosti posameznim podjetjem ali proizvodnji posameznega blaga, nezdružljiva s skupnim trgovom, kolikor prizadene trgovino med državami članicami“. Na podlagi tega se ukrep obravnava kot državna pomoč, če izpolnjuje naslednje kumulativne pogoje:

- (a) ukrep se financira iz državnih sredstev;
- (b) podjetjem zagotavlja gospodarsko prednost;

⁽⁸⁾ Glej Direktivo 2002/21/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 7. marca 2002 o skupnem regulativnem okviru za elektronska komunikacijska omrežja in storitve (okvirna direktiva) (UL L 108, 24.4.2002, str. 33), Direktivo 2002/20/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 7. marca 2002 o odobritvi elektronskih komunikacijskih omrežij in storitev (Direktiva o odobritvi) (UL L 108, 24.4.2002, str. 21) in Direktivo 2002/19/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 7. marca 2002 o dostopu do elektronskih komunikacijskih omrežij in pripadajočih naprav ter o njihovem medmrežnem povezovanju (Direktiva o dostopu) (UL L 108, 24.4.2002, str. 7).

⁽⁹⁾ Glej osnutek priporočila Komisije o reguliranem dostopu do dostopovnih omrežij nove generacije (NGA) na naslovu http://ec.europa.eu/information_society/policy/ecomm/doc/library/public_consult/nga/dr_recomm_nga.pdf

⁽¹⁰⁾ Glej na primer izjavo Evropske skupine regulatornih organov o razvoju dostopa do NGA, ERG(08) 68 na naslovu http://www.erg.eu.int/doc/publications/erg_08_68_statement_on_nga_development_081211.pdf; Ofcom, Izjava „Delivering super fast broadband in the UK. Promoting investment and competition“, 3. marec 2009. Glej tudi nedavno sprejeto zakonodajo v Franciji z dne 15. januarja 2009 za spodbujanje postavljanja optičnih omrežij: *Journal Officiel de la république française*, 16 janvier 2009.

- (c) prednost je selektivna in izkrivlja ali bi lahko izkrivljala konkurenco;
- (d) ukrep vpliva na trgovino znotraj Skupnosti.
11. Kot je razvidno iz prakse sprejemanja odločitev Komisije v zvezi z državno pomočjo na področju širokopasovnega dostopa, javna podpora projektom na področju širokopasovnih povezav pogosto vključuje državno pomoč v smislu člena 87(1) Pogodbe ES ⁽¹⁾.
12. Prvič, ukrepi običajno vključujejo državna sredstva (če na primer država podpira projekte na področju širokopasovnih povezav s subvencijami, znižanji davkov ali drugimi vrstami preferencialnih pogojev financiranja) ⁽²⁾.
13. Drugič, kar zadeva pomoč gospodarski dejavnosti, državni ukrepi za podporo projektom postavitve širokopasovnih omrežij navadno obravnavajo opravljanje gospodarske dejavnosti (kot so izgradnja in delovanje širokopasovne infrastrukture ter omogočanje dostopa do nje, vključno s povezovalnimi zmogljivostmi za prenos signala in opremo na terenu, kot so fiksni, prizemni brezžični ali satelitski sistemi ali kombinacije teh tehnologij). Vendar izjemoma, ko se tako financirano omrežje ne uporablja za komercialne namene (omrežje na primer zagotavlja le širokopasovni dostop do nekomercialnih spletnih strani, storitev in informacij) ⁽³⁾, takšna državna intervencija ne vključuje dajanja gospodarske prednosti podjetjem in torej ne pomeni državne pomoči v smislu člena 87(1) Pogodbe ES.
14. Tretjič, glede dajanja prednosti, se pomoč navadno dodeli neposredno vlagateljem ⁽⁴⁾ v omrežje, ki so večinoma izbrani z javnim razpisom ⁽⁵⁾. Uporaba razpisnega postopka zagotavlja, da je vsaka pomoč omejena na najmanjši znesek, potreben za posamezen projekt, finančna podpora pa bi izbranemu ponudniku lahko omogočila opravljanje komercialne dejavnosti pod pogoji, ki na trgu sicer ne bi bili na voljo. Med posredne upravičence bi lahko med drugim spadali drugi operaterji, ki pridobijo grosistični dostop do tako zgrajene infrastrukture, in tudi poslovni uporabniki, ki pridobijo širokopasovno povezljivost pod pogoji, ki brez državne intervencije ne bi veljali ⁽⁶⁾.
15. Četrtič, kar zadeva merilo selektivnosti pomoči, so državni ukrepi za podporo postavitvi širokopasovnih omrežij selektivni, saj so usmerjeni k podjetjem, ki so dejavna samo v nekaterih regijah ali sektorjih celotnega trga elektronskih komunikacijskih storitev. Poleg tega glede izkrivljanja konkurence državna intervencija pogosto spremeni obstoječe tržne pogoje, ker se zaradi nje veliko podjetij odloči za naročilo na storitve pri izbranih ponudnikih in ne uporabi obstoječih ter po možnosti dražjih nadomestnih tržnih rešitev ⁽⁷⁾. Zato dejstvo, da se širokopasovne storitve sploh zagotavljajo po polni ali po nižji ceni kot sicer, izkrivlja konkurenco. Poleg tega lahko državna podpora širokopasovnemu dostopu zmanjša donosnost in ovira naložbe udeležencev na trgu, ki bi bili sicer pripravljeni vlagati v ciljno območje ali njegove dele.
16. Nazadnje, če državna intervencija lahko vpliva na ponudnike storitev iz drugih držav članic, vpliva tudi na trgovino, ker si operaterji in ponudniki storitev na trgih elektronskih komunikacijskih storitev (vključno z veleprodajnimi in maloprodajnimi trgi širokopasovnega dostopa) konkurirajo ⁽⁸⁾.

⁽¹⁾ Seznam vseh odločb Komisije, sprejetih na podlagi pravil o državni pomoči na področju širokopasovnega dostopa je na spletni strani http://ec.europa.eu/competition/sectors/telecommunications/broadband_decisions.pdf

⁽²⁾ Glej tudi oddelek 2.2.2. o izvajanju načela vlagatelja pod tržnimi pogoji.

⁽³⁾ Glej Odločbo Komisije z dne 30. maja 2007 v zadevi NN 24/07 – Češka republika, *Mestno brezžično omrežje v Pragi*.

⁽⁴⁾ Izraz „vlagatelj“ označuje podjetja ali operaterje elektronskih komunikacijskih omrežij, ki vlagajo v izgradnjo in postavitev širokopasovne infrastrukture.

⁽⁵⁾ Komisija je samo v enem primeru odobrila ukrep, ki ni vključeval javnega razpisa, temveč shemo davčne olajšave za podporo postavitvi širokopasovnega omrežja na manj pokritih območjih Madžarske, glej Odločbo N 398/05 – Madžarska, *Razvoj davčne ugodnosti za širokopasovni dostop*.

⁽⁶⁾ Glej na primer Odločbo Komisije N 570/07 – Nemčija, *Širokopasovno omrežje v podeželskih območjih Baden-Württemberg*; Odločbo Komisije N 157/06 – Združeno kraljestvo, *Projekt na področju širokopasovnih povezav „Digital Region“ v južnem Yorkshiru*; Odločbo Komisije N 262/06 – Italija, *Širokopasovno omrežje za toskansko podeželje*; Odločbo Komisije N 201/06 – Grčija, *Razvoj dostopa do širokopasovnega omrežja na manj pokritih območjih*; in Odločbo Komisije N 131/05 – Združeno kraljestvo, *Projekt na področju širokopasovnih povezav „FibreSpeed“ v Walesu*. Vendar za rezidenčne uporabnike, čeprav so upravičenci do takih ukrepov, ne veljajo pravila o državni pomoči, ker niso ne podjetja ne gospodarski subjekti v smislu člena 87(1).

⁽⁷⁾ Glej Odločbo Komisije N 266/08 – Nemčija, *Širokopasovno omrežje na bavarskih podeželskih območjih*.

⁽⁸⁾ Glej Odločbo Komisije N 237/08 – Nemčija, *Podpora za širokopasovno omrežje v Spodnji Saški*.

2.2.1 Odsotnost pomoči: uveljavljanje načela vlagatelja pod tržnimi pogoji

17. Če država podpre postavljanje širokopasovnega dostopa s kapitalsko udeležbo ali povečanjem kapitala podjetja, ki bo izvedlo projekt, je treba oceniti, ali ta naložba vključuje državno pomoč. Člen 295 Pogodbe ES določa, da ta „pogodba v ničemer ne posega v lastninskopravno ureditev v državah članicah“. V skladu z sodno prakso Sodišča Evropskih skupnosti (v nadaljnjem besedilu: Sodišče) iz načela enakega obravnavanja izhaja, da kapitala, ki ga država neposredno ali posredno da na voljo podjetju v normalnih tržnih pogojih, ni mogoče obravnavati kot državno pomoč.
18. Če kapitalna udeležba javnega vlagatelja ali povečanje kapitala, ki jo ta opravi, niti dolgoročno ne vključuje zadostnih možnosti za donosnost, je treba tako intervencijo obravnavati kot pomoč v smislu člena 87 Pogodbe ES in je treba njeno združljivost s skupnim trgom oceniti le na podlagi meril iz navedene določbe ⁽¹⁹⁾.
19. Komisija je proučila uporabo načela zasebnega vlagatelja pod tržnimi pogoji na področju širokopasovnih povezav v svoji odločbi v zvezi z mestom Amsterdam ⁽²⁰⁾. Kot poudarja ta odločba, je treba skladnost javne naložbe s tržnimi pogoji natančno in celovito dokazati s precejšnje udeležbo zasebnih vlagateljev ali dobrim poslovnim načrtom za zadostno donosnost naložb. Če v projektu sodelujejo zasebni vlagatelji, je osnovni pogoj, da morajo prevzeti poslovno tveganje, povezano z naložbo, pod enakimi pogoji kot javni vlagatelj.

2.2.2 Odsotnost pomoči: nadomestilo za opravljanje javne službe in merila Altmark

20. V nekaterih primerih države članice lahko menijo, da je treba zagotavljanje širokopasovnih omrežij obravnavati kot opravljanje storitev splošnega gospodarskega pomena (v nadaljnjem besedilu: SSGP) v smislu člena 86(2) Pogodbe ES ⁽²¹⁾.
21. Na podlagi sodne prakse Sodišča in če so izpolnjeni štiri glavni pogoji (splošno imenovani merila *Altmark*), je lahko državno financiranje za opravljanje storitev splošnega gospodarskega pomena zunaj področja uporabe člena 87(1) Pogodbe ES ⁽²²⁾. Ti štiri pogoji so: (a) upravičenec do mehanizma državnega financiranja za SSGP mora biti uradno pooblaščen za opravljanje SSGP, obveznosti pa morajo biti jasno določene; (b) parametre za izračun nadomestila je treba predhodno določiti na objektivni in pregleden način, da se prepreči dajanje gospodarske prednosti, ki bi lahko podjetju prejemniku pomoči dajala prednost pred konkurenčnimi podjetji; (c) nadomestilo ne sme presežati zneska, ki je potreben za pokritje vseh ali dela stroškov, nastalih pri opravljanju SSGP, ob upoštevanju zadevnih prejemkov in zmernega dobička za opravljanje teh obveznosti ter, (d) če upravičenec ni izbran na podlagi postopka javnih naročil, je treba raven dodeljenega nadomestila določiti na podlagi analize stroškov, ki bi jih tipično, dobro vodeno podjetje imelo pri opravljanju teh obveznosti, ob upoštevanju zadevnih prejemkov in ustreznega dobička.

⁽¹⁹⁾ Zadeva C-303/88, *Italija proti Komisiji* (1991), Recueil I-1433, točke 20–22.

⁽²⁰⁾ Odločba Komisije z dne 11. decembra 2007 v zadevi C 53/2006, *Citynet Amsterdam – naložba mesta Amsterdam v omrežje kablov iz steklenih vlaken do doma (FTTH)*, UL L 247, 16.9.2008, str. 27. V zadevi je bila obravnavana izgradnja širokopasovnega dostopovnega omrežja kablov iz optičnih vlaken do doma (FTTH), ki naj bi povezovalo 37 000 gospodinjstev v Amsterdamu, ki so že bila vključena v več konkurenčnih širokopasovnih omrežij. Mestna občina Amsterdam je sklenila, da bo z dvema zasebnima vlagateljema in petimi stanovanjskimi podjetji vložila v pasivni del omrežja. Pasivno infrastrukturo je imel v lasti ločen gospodarski subjekt in jo je tudi upravljal, lastnik tretjine delnic tega subjekta pa je bila mestna občina Amsterdam, druga tretjina je bila v lasti dveh zasebnih vlagateljev (ING Real Estate in Reggefiber), stanovanjska podjetja pa so imela v lasti preostalo tretjino.

⁽²¹⁾ V skladu s sodno prakso je treba podjetjem, ki so pooblaščen za opravljanje storitev splošnega gospodarskega pomena, tako nalogo dodeliti z aktom javnega organa. Zato se lahko operaterja pooblasti za opravljanje storitve splošnega gospodarskega pomena s podelitvijo koncesije za opravljanje javne službe; glej združeni zadevi T-204/97 in T-270/97, *EPAC proti Komisiji*, Recueil 2000, str. II-2267, točka 126, in zadevo T-17/02, *Fred Olsen proti Komisiji*, ZOdl. 2005, str. II-2031, točke 186, 188 in 189.

⁽²²⁾ Glej zadevo C-280/00, *Altmark Trans GmbH in Regierungspräsidium Magdeburg proti Nahverkehrsgesellschaft Altmark GmbH*, Recueil 2003, str. I-7747 (v nadaljnjem besedilu: sodba *Altmark*).

22. V dveh odločbah ⁽²³⁾ v zvezi z ukrepi, ki so jih regionalni organi sprejeli za dodelitev (subvencionirane) koncesije za opravljanje javne službe ⁽²⁴⁾ zasebnim operaterjem za postavitev osnovnih širokopasovnih omrežij v manj pokritih regijah, Komisija ugotavlja, da so priglašene sheme pomoči v skladu s štirimi merili iz sodbe *Altmark* in zato ne spadajo na področje uporabe člena 87(1) ⁽²⁵⁾. V obeh primerih je bil ponudnik izbran glede na najnižji znesek zahtevane pomoči, znesek dodeljenega nadomestila pa je bil določen na podlagi predhodno določenih in preglednih meril. Poleg tega Komisija ni odkrila nobenih dokazov o čezmernih nadomestilih ali ugotovila tveganja, da bi do njih lahko prišlo.
23. Nasprotno pa je Komisija odločila, da pojma SSGP in nadaljnega sklicevanja na sodno prakso v zadevi *Altmark* ni bilo mogoče sprejeti, če ponudnik storitev ni imel jasnih pooblastil in ni bil zavezan zagotavljanju širokopasovnega dostopa ter priključkov za vse državljane in podjetja na manj pokritih območjih, ampak je bil bolj usmerjen v priključitev podjetij ⁽²⁶⁾.
24. Čeprav imajo države članice veliko svobode pri opredelitvi storitev splošnega gospodarskega pomena, lahko Komisija v skladu s sodno prakso v primeru očitne napake prouči opredelitev takih storitev ali nalog, ki so jo opravile države članice ⁽²⁷⁾. Drugače povedano, čeprav so za opredelitev vrste in obsega naročila SSGP pristojne države članice, ki imajo pri tem veliko svobode, pa ta pristojnost ni niti neomejena niti je ni mogoče poljubno uveljavljati ⁽²⁸⁾. Poleg tega, da bi dejavnost veljala za SSGP, bi morala imeti posebne značilnosti, ki jih navadne gospodarske dejavnosti nimajo ⁽²⁹⁾. Zato Komisija meni, da na območjih, kjer so zasebni vlagatelji že vlagali v širokopasovno omrežno infrastrukturo (ali dodatno večajo svojo omrežno infrastrukturo) in že zagotavljajo konkurenčne širokopasovne storitve z zadostno pokritostjo s širokopasovnim dostopom, se vzpostavitev vzporedne konkurenčne javno financirane širokopasovne infrastrukture ne bi smela obravnavati kot SSGP v smislu člena 86 Pogodbe ES ⁽³⁰⁾. Vendar, če je mogoče dokazati, da zasebni vlagatelji v bližnji
- ⁽²³⁾ Glej Odločbo Komisije N 381/04 – Francija, Projekt hitrega telekomunikacijskega omrežja v Pyrénées-Atlantiques, in Odločbo Komisije (Odločba N 382/04 – Francija, Vzpostavitev hitre infrastrukture v regiji Limousin (DORSAL)).
- ⁽²⁴⁾ Čeprav je v teh smernicah govora o „koncesiji“ za opravljanje javne službe, pa se lahko oblika pogodbenega instrumenta za oddajo naročila javne službe ali SSGP od ene države članice do druge razlikuje. Vendar mora izbrani instrument določati vsaj natančno vrsto, obseg in trajanje dodeljenih obveznosti javne službe in identiteto zadevnih podjetij ter stroške, ki jih mora prevzeti zadevno podjetje.
- ⁽²⁵⁾ Ker imajo države članice veliko svobode pri opredeljevanju področja uporabe SSGP, je Komisija v navedenih dveh odločbah sklenila, da zadevne države članice niso storile očitne napake, ko so zadevne storitve opredelile kot SSGP, ker je zagotavljanje vseprisotne širokopasovne infrastrukture odprto za vse druge ponudnike omrežij ter odpravlja tržne nepopolnosti in zagotavlja povezljivost vsem uporabnikom v zadevnih regijah.
- ⁽²⁶⁾ Glej Odločbo Komisije N 284/05 – Irska, Regionalni program na področju širokopasovnih povezav: fazi II in III programa Metropolitan Area Networks (MAN), odstavki (23, 37–40). V navedenem primeru je Komisija odločila, da podpora, namenjena postavitvi in delovanju omrežij na mestnih območjih v več mestih na Irskem, ni bila nadomestilo za SSGP, ker je bil priglašeni ukrep bolj podoben „javno-zasebnemu partnerstvu“ kot pooblastilo za SSGP in njihovemu izvajanju. Glej tudi Odločbo N 890/06 – Francija, Pomoč združenja občin Sicoval za zelo hitro omrežje. V tem primeru je Komisija opozorila, da se je priglašeni ukrep nanašal na podporo za zagotavljanje širokopasovne povezljivosti le poslovnim centrom in organizacijam javnega sektorja v delu Toulousea, ne pa tudi rezidenčnemu sektorju. Poleg tega je projekt vključeval le del regije. Zato je Komisija ugotovila, da zadevni primer ni vključeval SSGP, ker namen priglašene ukrepa ni bil izpolniti interese državljanov, ampak interese poslovnega sektorja.
- ⁽²⁷⁾ Glej zadevo T-289/03, *Bupa in drugi proti Komisiji*, ZOdl. 2008, str. II-000, točka 165, in zadevo T-106/95, *FFSA in drugi proti Komisiji*, Recueil 1997, str. II-229, točka 99. Glej tudi odstavke 14 Sporočila Komisije o storitvah splošnega pomena v Evropi, (UL C 17, 19.1.2001, str. 4).
- ⁽²⁸⁾ Glej zadevo T-442/03, *SIC proti Komisiji*, ZOdl. 2008, str. II-000, točka 195, zadevo T-289/03, op.cit., točka 166, in zadevo T-17/02, op.cit., točka 216. V skladu z odstavkom 22 Sporočila Komisije o storitvah splošnega pomena v Evropi pravica držav članic pri opredelitvi (storitev splošnega gospodarskega pomena) pomeni predvsem njihovo pristojnost pri opredelitvi, kaj šteje za (takšne) storitve... na podlagi posebnih značilnosti dejavnosti. To opredelitev je mogoče proučiti le v primeru očitne napake.
- ⁽²⁹⁾ To pomeni, da cilj splošnega interesa, ki ga želijo doseči javni organi, ne more biti zgolj razvoj nekaterih gospodarskih dejavnosti ali gospodarskih območij, kakor je določeno v členu 87(3)(c) Pogodbe ES. Glej Odločbo Komisije N 381/04 – Francija, Projekt hitrega telekomunikacijskega omrežja v Pyrénées-Atlantiques, odstavke 53, in Odločbo Komisije N 382/04 – Francija, Vzpostavitev hitre infrastrukture v regiji Limousin (DORSAL).
- ⁽³⁰⁾ V tem okviru morajo biti omrežja, ki jih je treba upoštevati pri oceni potrebe po SSGP, vedno primerljiva z vidika arhitekture, in sicer bodisi omrežja osnovnega širokopasovnega dostopa ali omrežja NGA.

prihodnosti⁽³¹⁾ ne bodo sposobni zagotoviti ustrezne pokritosti s širokopasovnim omrežjem za vse državljane ali uporabnike, ter bo tako znaten del prebivalstva ostal nepriključen, se lahko podjetju, pooblaščenemu za opravljanje SSGP, dodeli nadomestilo za javno službo, če so izpolnjeni pogoji iz odstavkov (25) do (29). Uvodoma je treba poudariti, da ugotovitve iz navedenih odstavkov temeljijo na posebnostih sektorja širokopasovnih povezav in odražajo dosedanje izkušnje Komisije na tem področju. Pogoji iz navedenih odstavkov, čeprav niso izčrpani, vendarle ponazarjajo pristop Komisije, da v vsakem posameznem primeru oceni, ali je mogoče obravnavane dejavnosti opredeliti kot SSGP in ali so dodeljena javna sredstva v skladu s pravili o državni pomoči iz Pogodbe.

25. Države članice morajo glede opredelitve obsega naročila SSGP za zagotovitev obsežne postavitve širokopasovne infrastrukture navesti razloge, zakaj menijo, da je treba obravnavano storitev zaradi njenih značilnosti šteti za SSGP in jo razlikovati od drugih gospodarskih dejavnosti⁽³²⁾. Poskrbeti morajo tudi, da naročilo SSGP izpolnjuje nekatera minimalna merila, ki so skupna vsem naročilom SSGP, in dokazati, da so ta merila v posameznem primeru resnično izpolnjena.
26. Navedena merila vključujejo vsaj (a) akt javnega organa, ki zadevne subjekte pooblašča za opravljanje naročila SSGP ter (b) univerzalnost in obveznost tega naročila⁽³³⁾. Tako morajo države članice, ko ocenjujejo, ali opredelitev SSGP za postavitev širokopasovnega omrežja ne povzroča očitne napake presoje, zagotoviti, da načrtovana širokopasovna infrastruktura omogoča univerzalno povezljivost vsem uporabnikom na danem območju, tj. zasebnim in poslovnim uporabnikom, brez razlike. Poleg tega obveznost naročila SSGP pomeni, da ponudnik načrtovanega omrežja ne bo mogel zavrniti dostopa do infrastrukture po lastni presoji ali zaradi neenake obravnave (ker na primer zagotavljanje dostopa določenemu območju ne bi bilo dobičkonosno).
27. Glede na stopnjo konkurenčnosti, ki je bila dosežena od liberalizacije sektorja elektronskih komunikacij v Skupnosti, in zlasti glede na današnjo konkurenco na maloprodajnem trgu širokopasovnega dostopa, bi morale biti v okviru SSGP vzpostavljeno javno financirano omrežje, dostopno vsem zainteresiranim subjektom. Tako bi morala potrditev naročila SSGP za postavitev širokopasovnega omrežja temeljiti na zagotavljanju pasivne, nevtralne⁽³⁴⁾ in odprte dostopovne infrastrukture. Takšno omrežje bi moralo iskalcem dostopa zagotoviti vse oblike dostopa do omrežja in omogočiti učinkovito konkurenco na maloprodajni ravni, s čimer bi se končnim uporabnikom zagotovile konkurenčne in cenovno dostopne storitve⁽³⁵⁾. Zato naj bi naročilo SSGP zajemalo le postavitev širokopasovnega omrežja z univerzalno povezljivostjo in zagotavljanje s tem povezanih storitev grosističnega dostopa, ne pa tudi maloprodajnih
-
- ⁽³¹⁾ Izraz „bližnja prihodnost“ je treba razumeti kot triletno obdobje. Zasebni vlagatelji morajo torej svoja vlaganja načrtovati tako, da bo pri zagotavljanju pokritosti v treh letih dosežen vsaj precejšen napredek, pri čemer bo dokončanje načrtovane naložbe sledilo v razumnem časovnem obdobju (odvisno od posebnosti posameznega območja in posameznega projekta).
- ⁽³²⁾ Brez teh razlogov Komisija ne bi mogla opraviti niti omejenega pregleda na podlagi prvega pogoja iz sodbe *Altmark* in člena 86(2) Pogodbe ES glede obstoja očitne napake države članice pri izvajanju njene diskrecijske pravice, zadeva T-289/03, *BUPA in drugi proti Komisiji*, ZOdl. 2008, str. II-0000, točka 172.
- ⁽³³⁾ Iz sodne prakse v zvezi z uporabo člena 86(2) Pogodbe izhaja, da mora država članica navesti razloge, zakaj meni, da je treba obravnavano storitev zaradi njenih značilnosti šteti za SSGP in jo razlikovati od drugih gospodarskih dejavnosti. Brez teh razlogov Komisija ne bi mogla opraviti niti omejenega pregleda na podlagi prvega pogoja iz sodbe *Altmark* in člena 86(2) Pogodbe ES glede obstoja očitne napake države članice pri izvajanju njene diskrecijske pravice, zadeva T-289/03, *BUPA in drugi proti Komisiji*, ZOdl. 2008, str. II-0000, točka 172.
- ⁽³⁴⁾ Omrežje mora biti tehnološko nevtralnno in iskalcem dostopa omogočati uporabo vseh razpoložljivih tehnologij za zagotavljanje storitev končnim uporabnikom. Čeprav se lahko takšna zahteva v zvezi s postavitvijo infrastrukture za omrežje ADSL uveljavlja le v omejenem obsegu, pa morda to ne velja za optično omrežje NGA, v katerem lahko subjekti za zagotavljanje storitev končnim uporabnikom uporabijo različne tehnologije vlaken (npr. točka – točka ali G-PON).
- ⁽³⁵⁾ Omrežje ADSL bi moralo na primer zagotavljati bitni tok in povsem razvezano krajevno zanko, medtem ko bi moralo optično omrežje NGA zagotavljati vsaj dostop do temnih optičnih vlaken, bitnega toka, pri postavitvi omrežja FTTS pa dostop do razvezane podzanke.

komunikacijskih storitev⁽³⁶⁾. Kadar je izvajalec naročila SSGP hkrati vertikalno integriran operater širokopasovnega dostopa, je treba zagotoviti ustrezne zaščitne ukrepe, da se prepreči navzkrižje interesov, neupravičeno diskriminacijo in vsakršne druge posredne prednosti⁽³⁷⁾.

28. Glede na to, da je trg elektronskih komunikacij popolnoma liberaliziran, SSGP za postavitev širokopasovnega omrežja ne morejo biti oddane na podlagi odobritve izključne ali posebne pravice za ponudnika SSGP v smislu člena 86(1).
29. Ponudnik SSGP bo morda moral za izpolnitev naročila univerzalne pokritosti omrežno infrastrukturo postaviti tako na nedonosnih kot donosnih območjih, to je območjih, na katerih so drugi operaterji morda že postavili lastne omrežne infrastrukture, ali pa to načrtujejo v bližnji prihodnosti. Vendar bi moralo biti glede na posebnosti sektorja širokopasovnih povezav tudi v tem primeru nadomestilo dodeljeno zgolj za pokritje stroškov postavitve infrastrukture na nedonosnih območjih⁽³⁸⁾. Kadar SSGP za postavitev širokopasovnega omrežja ne pomeni postavitve infrastrukture v javni lasti, bi bilo treba uporabiti ustrezen nadzorni mehanizem in mehanizem za vračilo sredstev, tako da bi se z zadržanjem omrežja, ki se je financiralo iz javnih sredstev, v javni lasti tudi po izteku koncesije za SSGP preprečila dodelitev neupravičene prednosti ponudniku SSGP. Nadomestilo za SSGP bi se moralo načeloma dodeliti na podlagi odprtega, preglednega in nediskriminacijskega razpisnega postopka, po katerem bi morali vsi prijavljeni operaterji na pregleden način opredeliti donosna in nedonosna območja, oceniti pričakovane prihodke in zahtevati ustrezen znesek nadomestila, ki bi se jim zdel resnično potreben, s čimer bi se preprečilo izplačilo čezmernih nadomestil. Izvedba razpisnega postopka pod takšnimi pogoji bi morala poskrbeti, da bi bil izpolnjen četrti pogoj iz sodbe *Altmark* (glej odstavek 21).
30. Kadar niso izpolnjeni štiri pogoji iz sodbe *Altmark* in če so izpolnjena splošna merila za uporabo člena 87(1) Pogodbe ES, bo nadomestilo za opravljanje javne službe za postavitev širokopasovne infrastrukture pomenilo državno pomoč in se bodo zanjo uporabile določbe iz členov 73, 86, 87 in 88 Pogodbe. V tem primeru bi bilo državno pomoč v obliki nadomestila za opravljanje javne službe, dodeljenega nekaterim podjetjem, ki so pooblaščenca za opravljanje storitev splošnega gospodarskega pomena (glej odstavke 25–29 zgoraj), mogoče obravnavati kot združljivo s skupnim trgom in tako izvzeto iz zahteve po priglasitvi iz člena 88(3) Pogodbe, če bi bile izpolnjene zahteve iz Odločbe Komisije z dne 28. novembra 2005 o uporabi člena 86(2) Pogodbe ES za državne pomoči v obliki nadomestila za javne storitve, dodeljene nekaterim podjetjem, pooblaščenim za opravljanje storitev splošnega gospodarskega pomena⁽³⁹⁾.

2.3 Ocena združljivosti na podlagi člena 87(3)

31. Kadar je Komisija ugotovila, da priglašeni ukrep pomeni pomoč v smislu člena 87(1) Pogodbe ES, je ocena združljivosti doslej temeljila neposredno na členu 87(3)(c)⁽⁴⁰⁾.

⁽³⁶⁾ Utemeljitev te omejitve sledi iz dejstva, da so tržne sile po končani postavitvi širokopasovnega omrežja z univerzalnim dostopom navadno dovolj močne, da se zagotovijo komunikacijske storitve po konkurenčnih cenah za vse uporabnike.

⁽³⁷⁾ Takšni zaščitni ukrepi lahko zlasti vključujejo obveznost ločenega računovodstva, poleg tega pa tudi vzpostavitev subjekta, ki je strukturno in pravno ločen od vertikalno integriranega operaterja. Takšen subjekt bi bil izključno odgovoren za upoštevanje in izvajanje naročila SSGP, ki mu je bilo dodeljeno.

⁽³⁸⁾ Države članice morajo glede na posebnosti vsakega primera oblikovati najustreznejšo metodologijo, po kateri bo odobreno nadomestilo pokrilo le stroške izvedbe naročila SSGP na nedonosnih območjih. Odobreno nadomestilo bi lahko na primer temeljilo na primerjavi med prihodki od komercialnega koriščenja infrastrukture na donosnih območjih in prihodki komercialnega koriščenja infrastrukture na nedonosnih območjih. Ves presežni dobiček, to je dobiček, večji od povprečnega donosa kapitala v panogi za postavitev dane širokopasovne infrastrukture, bi se lahko namenil financiranju SSGP na nedonosnih območjih, preostali znesek pa bi pomenil odobreno finančno nadomestilo.

⁽³⁹⁾ UL L 312, 29.11.2005, str. 67. Glej tudi Okvir skupnosti za državne pomoči v obliki nadomestila za javne storitve, UL C 297, 29.11.2005, str. 4.

⁽⁴⁰⁾ Opozoriti je treba, da se lahko v skladu s členom 87(3)(a) Pogodbe ES tudi „pomoč za pospeševanje gospodarskega razvoja območij, kjer je življenjska raven izjemno nizka ali kjer je podzaposlenost velika“, obravnava kot združljiva s skupnim trgom.

32. Območja, ki so vključena v državno pomoč za projekt na področju širokopasovnih povezav, so lahko tudi območja, ki prejemajo pomoč, v smislu člena 87(3)(a) in (c) ter smernic o regionalni pomoči ⁽⁴¹⁾. V tem primeru se lahko pomoč za širokopasovni dostop opredeli tudi kot pomoč za začetne naložbe v smislu smernic o regionalni pomoči. Vendar so bili v več primerih, ki jih je do zdaj obravnavala Komisija, priglašeni ukrepi usmerjeni tudi v druga območja, ki niso prejemale pomoči, zato Komisija ocene ni mogla opraviti na podlagi smernic o regionalni pomoči ⁽⁴²⁾.

33. Če spada ukrep na področje uporabe smernic o regionalni pomoči in predvidoma podeljuje individualno *ad hoc* pomoč enemu podjetju ali pomoč, omejeno na eno področje dejavnosti, mora država članica dokazati, da so pogoji smernic o regionalni pomoči izpolnjeni. To pomeni predvsem, da zadevni projekt prispeva k skladni strategiji regionalnega razvoja ter da, ob upoštevanju lastnosti in obsega projekta, ne bo povzročil nesprejemljivega izkrivljanja konkurence.

2.3.1 Preskus izravnave in njegova uporaba pri pomoči za postavitve širokopasovnega omrežja

34. Pri oceni tega, ali je mogoče ukrep pomoči šteti za združljiv s skupnim trgov, Komisija tehta pozitivni učinek ukrepa pomoči pri doseganju cilja skupnega interesa in njegove možne negativne stranske učinke, kot je izkrivljanje trgovine in konkurence.

35. Pri uporabi tega preskusa izravnave bo Komisija obravnavala naslednja vprašanja:

(a) Ali je ukrep pomoči usmerjen v natančno opredeljen cilj skupnega interesa, tj. ali predlagana pomoč zadeva tržne nepopolnosti ali drug cilj ⁽⁴³⁾?

(b) Ali je pomoč ustrezna za doseg cilja skupnega interesa? Zlasti:

(i) Ali je državna pomoč ustrezen instrument politike, tj. ali obstajajo drugi, primernejši instrumenti?

(ii) Ali obstaja spodbujevalni učinek, tj. ali pomoč spremeni ravnanje podjetij?

(iii) Ali je ukrep pomoči sorazmeren, tj. ali bi lahko bila enaka sprememba v vedenju dosežena z manj pomoči?

(c) Ali so izkrivljanje konkurence in učinki na trgovino omejeni, tako da je splošno ravnovesje pozitivno?

36. Posamezni koraki preskusa izravnave na področju širokopasovnega dostopa so natančneje določeni v oddelkih 2.3.2 in 2.3.3

2.3.2 Cilj ukrepa

37. Kot je navedeno v uvodu, je razširjen in cenovno dostopen širokopasovni dostop zelo pomemben, ker lahko poveča prispevek teh tehnologij k rasti in inovacijam v vseh gospodarskih panogah ter k socialni in teritorialni koheziji.

38. Ekonomija zagotavljanja širokopasovnega dostopa je taka, da naložbe vanj ne bodo vedno donosne za trg. Ob upoštevanju vidika ekonomije gostote je postavljanje širokopasovnih omrežij na splošno bolj donosno na območjih, kjer je potencialna raven povpraševanja višja in zgoščena, tj. na gosto poseljenih območjih. Zaradi visokih stalnih stroškov naložb se z zmanjšanjem gostote prebivalstva stroški na enoto močno povečajo. Zato so širokopasovna omrežja običajno donosna le pri delu prebivalstva. Prav tako je lahko na nekaterih območjih donosno le, če omrežje postavi en ponudnik storitev in ne dva ali več.

⁽⁴¹⁾ Smernice o državni regionalni pomoči za 2007–2013, UL C 54, 4.3.2006, str. 13–45.

⁽⁴²⁾ Poleg tega, čeprav je bila dodeljena pomoč v nekaterih primerih omejena na „območja, ki prejemajo pomoč“ in bi se lahko opredelila tudi kot pomoč za začetno naložbo v skladu z navedenimi smernicami, je lahko intenzivnost pomoči pogosto preseгла dovoljeno zgornjo mejo za regionalno pomoč na takih območjih.

⁽⁴³⁾ Glej na primer Odločbo Komisije N 508/08 – Združeno kraljestvo, *Zagotavljanje širokopasovnih storitev na oddaljenih območjih Severne Irske*, Odločbo Komisije N 201/06 – Grčija, *Razvoj dostopa do širokopasovnega omrežja na manj pokritih območjih*, in Odločbo Komisije N 118/06 – Latvija, *Razvoj širokopasovnih komunikacijskih omrežij na podeželskih območjih*.

39. Kjer trg ne zagotavlja zadostne pokritosti s širokopasovnim omrežjem ali pogoji dostopa niso ustrezni, je lahko državna pomoč koristna. Natančneje, državna pomoč v sektorju širokopasovnih povezav lahko odpravi tržne nepopolnosti, tj. razmere, ko posamezni tržni vlagatelji ne vlagajo, čeprav bi to bilo učinkovito s širšega gospodarskega vidika, na primer zaradi pozitivnih posrednih učinkov na druga področja. V nasprotnem primeru se lahko državna pomoč za širokopasovni dostop obravnava tudi kot orodje za doseganje ciljev lastniškega kapitala, tj. kot način za izboljšanje dostopa do osnovnih sredstev komunikacije in udeležbe v družbi ter svobode izražanja za vse udeležence v družbi, s čimer se izboljšata socialna in teritorialna kohezija.
40. Koristno je, da se že na začetku uvede temeljno razlikovanje med vrstami morebitnih ciljnih območij glede na stopnjo širokopasovne povezljivosti, ki je že na voljo. Komisija je dosledno razlikovala med območji, kjer ni širokopasovne infrastrukture ali na katerih je malo verjetno, da bo ta v bližnji prihodnosti postavljena (bele lise), območji, kjer je le en ponudnik širokopasovnega omrežja (sive lise), in območji, kjer sta prisotna vsaj dva ali več ponudnikov širokopasovnega omrežja (črne lise) ⁽⁴⁴⁾.

2.3.2.1 Bele lise: spodbujanje ciljev teritorialne kohezije in gospodarskega razvoja

41. Komisija je v skladu s svojo politiko vedno obravnavala podporo za razvoj širokopasovnega omrežja na podeželskih in manj pokritih belih lisah kot skladno z obstoječo politiko Skupnosti, ker spodbuja teritorialno socialno in gospodarsko kohezijo ter odpravlja tržne nepopolnosti. Komisija je v skoraj vseh odločbah na tem področju poudarila, da so širokopasovna omrežja običajno donosna le pri delu verodostojstva, tako da je za doseganje splošne pokritosti potrebna državna pomoč.
42. Komisija odobri finančno podporo za zagotavljanje širokopasovnih storitev na območjih, kjer širokopasovni dostop zdaj ni na voljo in kjer zasebni vlagatelji njegovega razvoja v bližnji prihodnosti ne načrtujejo, države članice pa si prizadevajo uresničiti konkretne cilje na področju kohezije in gospodarskega razvoja, zato je njihova intervencija verjetno v skladu s skupnim interesom ⁽⁴⁵⁾. Izraz „bližnja prihodnost“ je treba razumeti kot triletno obdobje. Zasebni vlagatelji morajo torej svoja vlaganja načrtovati tako, da bo pri zagotavljanju pokritosti v treh letih dosežen vsaj precejšen napredek, pri čemer bo dokončanje načrtovane naložbe sledilo v razumnem časovnem obdobju (odvisno od posebnosti posameznega območja in posameznega projekta). Državni organi lahko zahtevajo predložitev poslovnega načrta in podrobnega časovnega razporeda postavitve ter dokazil o ustreznem financiranju ali drugih dokazil, ki bi pokazala, da je naložba, ki jo načrtujejo zasebni omrežni operaterji, verodostojna in uresničljiva.

2.3.2.2 Črne lise: državna intervencija ni potrebna

43. Če sta na nekem geografskem območju prisotna vsaj dva ponudnika širokopasovnega omrežja in se širokopasovne storitve zagotavljajo pod konkurenčnimi pogoji (konkurenca med operaterji z lastno infrastrukturo), tržnih nepopolnosti ni. Zato je zelo malo možnosti, da bo državna intervencija zagotovila dodatne koristi. Nasprotno, državna podpora za financiranje postavitve dodatnega širokopasovnega omrežja bo načeloma povzročila nesprijemljivo izkrivljanje konkurence in izrinila zasebne vlagatelje. Zato bo Komisija brez jasnih dokazov o tržnih nepopolnostih ukrepe za financiranje postavitve dodatne širokopasovne infrastrukture v črnih lisah obravnavala negativno ⁽⁴⁶⁾.

⁽⁴⁴⁾ Glej na primer Odločbo Komisije N 201/06 – Grčija „Razvoj dostopa do širokopasovnega omrežja na manj pokritih območjih“.

⁽⁴⁵⁾ Glej na primer Odločbo N 118/06 – Latvija, „Razvoj širokopasovnih komunikacijskih omrežij na podeželskih območjih“.

⁽⁴⁶⁾ Glej Odločbo Komisije z dne 19. julija 2006 o ukrepu št. C 35/05 (ex N 59/05), ki ga namerava opraviti Nizozemska v zvezi s širokopasovno infrastrukturo v Appingedamu, UL L 86, 27.3.2007, str. 1. Zadeva je vključevala razvoj pasivnega omrežja (tj. vodi in vlakna), ki bi bilo v lasti občine, medtem ko bi se aktivni del (tj. upravljanje in delovanje omrežja) z razpisnim postopkom dodelil grosističnemu operaterju iz zasebnega sektorja, ki bi moral drugim ponudnikom storitev zagotavljati storitve grosističnega dostopa. Komisija je v svoji odločbi opozorila, da se nizozemski trg širokopasovnega dostopa hitro razvija ter da ponudniki elektronskih komunikacijskih storitev na tem trgu, vključno s kabelskimi operaterji in ponudniki internetnih storitev, uvajajo zelo zmogljive širokopasovne storitve brez kakršne koli državne podpore. Razmere v Appingedamu niso bile drugačne kot na preostalem nizozemskem trgu širokopasovnega dostopa. Prvotni operater fiksne telefonije in kabelski operater sta v Appingedamu že zagotavljala „storitev trojček“ (telefonija, širokopasovni dostop in digitalna/analogna televizija) in oba operaterja sta imela tehnične zmogljivosti za dodatno povečanje pasovne širine svojih omrežij.

2.3.2.3 Sive lise: potreba po podrobnejši oceni

44. Obstoj operaterja omrežja na nekem območju še ne pomeni, da ni težav v zvezi s tržnimi nepopolnostmi ali kohezijo. Monopolna ponudba lahko vpliva na kakovost storitve ali ceno, po kateri so storitve ponujene državljanom. Na področjih, kjer je prisoten le en operater širokopasovnega omrežja, pa lahko subvencije za izgradnjo alternativnega omrežja načeloma izkrivijo dinamičnost trga. Zato je v zvezi z državno podporo za postavitev širokopasovnih omrežij v sivih lisah potrebna podrobnejša analiza in natančna ocena združljivosti.
45. Čeprav je na območju, h kateremu je usmerjena državna intervencija, prisoten operater omrežja, nekatere kategorije uporabnikov morda še vedno niso ustrezno pokrite, tj. niso jim na voljo nekatere zahtevane širokopasovne storitve ali, če niso določene regulirane cene grosističnega dostopa, malo-prodajne cene teh storitev niso cenovno dostopne v primerjavi z enakimi storitvami, ki se zagotavljajo na drugih konkurenčnejših območjih ali regijah države⁽⁴⁷⁾. Če bi poleg tega obstajale le omejene možnosti, da bodo tretje osebe vzpostavile alternativno infrastrukturo, bi bilo financiranje alternativne infrastrukture lahko ustrezen ukrep. S tem bi se odpravila težava zaradi pomanjkanja konkurence med operaterji z lastno infrastrukturo, s čimer bi se zmanjšale težave, ki izhajajo iz dejanskega monopolnega položaja obstoječega operaterja⁽⁴⁸⁾. Vendar za dodelitev pomoči v teh razmerah velja več pogojev, ki jih mora zadevna država članica izpolnjevati.
46. V skladu s tem lahko Komisija ukrepe državne pomoči, usmerjene v območja, kjer je dejansko še vedno prisoten monopol pri zagotavljanju širokopasovne infrastrukture, pod nekaterimi pogoji razglasi za združljive, če (i) za izpolnitev potreb državljanov ali podjetij ni na voljo nobenih cenovno dostopnih ali ustreznih storitev in če (ii) ni na voljo nobenih manj izkrivljajočih ukrepov (vključno s predhodno ureditvijo) za doseganje istih ciljev. Za ugotovitev navedenega bo Komisija zlasti ocenila:
- (a) ali so splošni tržni pogoji ustrezni, tako da bo med drugim proučila raven obstoječih cen širokopasovnega dostopa, vrsto storitev, ki se ponujajo končnim (rezidenčnim in poslovnim) uporabnikom, in s tem povezane pogoje;
  - (b) ali se v odsotnosti predhodne ureditve, ki jo narekuje nacionalni regulativni organ, tretjim osebam zagotavlja učinkovit omrežni dostop ali če pogoji za dostop spodbujajo učinkovito konkurenco;
  - (c) ali splošne ovire za vstop preprečujejo morebiten vstop drugih operaterjev elektronskih komunikacijskih omrežij in
  - (d) ali kateri od ukrepov ali pravnih sredstev, ki so jih v zvezi z obstoječim ponudnikom omrežja sprejeli pristojni nacionalni regulativni organi ali organi, pristojni za konkurenco, niso prispevali k reševanju takih težav.

2.3.3 Zasnova ukrepa in potreba po omejevanju izkrivljanja konkurence

47. Če pokritost s širokopasovnim omrežjem ni zadostna, se lahko zahteva državna intervencija. Prvo vprašanje je, ali je državna pomoč ustrezen instrument politike za reševanje te težave ali pa so na voljo drugi primernejši instrumenti.

⁽⁴⁷⁾ Kot je omenjeno v odstavku (6), je treba opozoriti, da so bili trgi širokopasovnega dostopa do zdaj v vseh državah EU predmet predhodne regulacije.

⁽⁴⁸⁾ Komisija je morala v Odločbi N 131/05 – Združeno kraljestvo, *Projekt na področju širokopasovnih povezav „FibreSpeed“ v Walesu*, oceniti, ali je mogoče finančno podporo organov v Walesu za izgradnjo odprtega optičnega omrežja, ki je neodvisno od ponudnika ter povezuje 14 poslovnih centrov in do katerega bodo imeli ponudniki enakopraven dostop, še vedno razglasiti za združljivo, čeprav ciljne lokacije že pokriva prvotni operater omrežja, ki je zagotavljal cenovno regulirane zakupljene vode. Komisija je ugotovila, da je bila ponudba zakupljenih vodov prvotnega operaterja zelo draga ter za mala in srednja podjetja skoraj cenovno nedostopna. Za ciljne poslovne centre se prav tako niso zagotovile simetrične storitve ADSL nad 2 Mbps zaradi njihove oddaljenosti od telefonskih central prvotnega operaterja. Poleg tega prvotni operater svojih vodov in temnih optičnih vlaken ni dal na voljo tretjim osebam. Zato prisotnost prvotnega operaterja na ciljnih območjih ni mogla zagotoviti cenovno dostopnih storitev hitrega interneta za mala in srednja podjetja. Prav tako ni bilo nobenih možnosti, da bi tretje osebe zgradile alternativno infrastrukturo za zagotavljanje visokokakovostnih storitev za zadevne poslovne centre. Glej tudi Odločbo Komisije N 890/06 – Francija, *Pomoč združenja občin Sicoval za zelo hitro omrežje*, in Odločbo Komisije N 284/05 – Irska, *Regionalni program na področju širokopasovnih povezav: fazi II in III programa Metropolitan Area Networks (MAN)*.

48. V tem smislu je Komisija v prejšnjih odločbah ugotovila, da je predhodna ureditev v več primerih sicer olajšala razvoj širokopasovnih storitev na mestnih in gosteje poseljenih območjih, vendar morda ni ustrezen instrument, ki bi omogočil ponudbo širokopasovnih storitev zlasti na manj pokritih območjih, kjer je s tem povezana donosnost naložb nizka ⁽⁴⁹⁾.
49. Podobno tudi ukrepi na strani povpraševanja v korist širokopasovnemu dostopu (kot so kuponi za končne uporabnike), čeprav lahko pozitivno vplivajo na gostoto povezav širokopasovnega omrežja in bi jih bilo treba spodbujati kot alternativno rešitev ali kot dopolnitev drugih javnih ukrepov, ne morejo vedno odpraviti težav zaradi nezadostnega širokopasovnega dostopa ⁽⁵⁰⁾. V takih okoliščinah je dodeljevanje javnih sredstev morda edina možnost za izboljšanje nezadostne širokopasovne povezljivosti.
50. Glede spodbujevalnega učinka ukrepa, je treba proučiti, ali se zadevne naložbe v širokopasovno omrežje brez državne pomoči ne bi izvedle v enakem časovnem obdobju.
51. Komisija je pri ocenjevanju sorazmernosti priglašениh ukrepov v belih ali sivih lisah med postopkom odločanja opozorila na več potrebnih pogojev za zmanjšanje zadevne državne pomoči in možnega izkrivljanja konkurence. Neizpolnjevanje katerega koli od pogojev, ki so navedeni v nadaljevanju v točkah (a) do (h), bi zahtevala podrobno oceno ⁽⁵¹⁾, na podlagi katere bi Komisija zelo verjetno dala negativno mnenje glede združljivosti pomoči s skupnim trgov.
- (a) *Podrobno kartiranje in analiza pokritosti*: Države članice morajo jasno določiti, za katera geografska območja se bo uporabljal zadevni ukrep pomoči. Države članice z vzporednim izvajanjem analize prevladujočih konkurenčnih pogojev in strukture na danem področju ter s posvetovanjem z vsemi zainteresiranimi stranmi, na katere zadevni ukrep vpliva, zmanjšajo izkrivljanje konkurence z obstoječimi ponudniki in tistimi, ki že imajo naložbene načrte za bližnjo prihodnost, ter tem vlagateljem omogočajo načrtovanje njihovih dejavnosti ⁽⁵²⁾. Podrobno kartiranje in obsežno posvetovanje ne zagotavljata le visoke stopnje preglednosti, ampak sta tudi ključni orodji za opredelitev obstoja belih, sivih in črnih lis ⁽⁵³⁾.
- (b) *Odprti razpisni postopek*: Pristop odprtega razpisa zagotavlja preglednost za vse vlagatelje, ki želijo vložiti ponudbo za izvajanje subvencioniranega projekta. Enako in nediskriminatorno obravnavanje vseh ponudnikov je bistven pogoj za odprt razpis. Odprt razpis je način za zmanjšanje morebitnih koristi, ki jih lahko povzroča državna pomoč, in za hkratno zmanjšanje selektivnosti ukrepa, ker izbor upravičenca ni znan vnaprej ⁽⁵⁴⁾.
- (c) *Ekonomsko najugodnejša ponudba*: Med odprtim razpisnim postopkom mora za zmanjšanje obsega dodeljene pomoči ob podobnih, če že ne enakih, pogojih glede kakovosti ponudnik, ki zahteva najnižjo pomoč, pri splošni oceni ponudbe načeloma prejeti več prednostnih točk ⁽⁵⁵⁾. Tako lahko države članice odločitev, koliko pomoči je dejansko potrebno, prenesejo na trg in s tem zmanjšajo nesorazmernost informacij, ki večinoma koristi zasebnim vlagateljem.

⁽⁴⁹⁾ Glej na primer Odločbo Komisije N 473/07 – Italija, *Širokopasovne povezave za Južno Tirolsko*, Odločbo Komisije N 570/07 – Nemčija, *Širokopasovno omrežje na podeželskih območjih dežele Baden-Württemberg*, Odločbo Komisije N 131/05 – Združeno kraljestvo, *Projekt na področju širokopasovnih povezav „FibreSpeed“ v Walesu*, Odločbo Komisije N 284/05 – Irska, *Regionalni program na področju širokopasovnih povezav: fazi II in III programa Metropolitan Area Networks (MAN)*, Odločbo Komisije N 118/06 – Latvija, *Razvoj širokopasovnih komunikacijskih omrežij na podeželskih območjih*, in Odločbo Komisije N 157/06 – Združeno kraljestvo, *Projekt na področju širokopasovnih povezav „Digital Region“ v južnem Yorkshiru*.

⁽⁵⁰⁾ Glej na primer Odločbo Komisije N 222/06 – Italija, *Pomoč za premostitev digitalne ločnice na Sardiniji*, Odločbo Komisije N 398/05 – Madžarska, *Razvoj davčne ugodnosti za širokopasovni dostop*, in Odločbo Komisije N 264/06 – Italija, *Širokopasovno omrežje za toskansko podeželje*.

⁽⁵¹⁾ Navadno na podlagi postopka iz člena 88(2).

⁽⁵²⁾ Kadar je mogoče dokazati, da obstoječi operaterji pri pripravi zahtevanega kartiranja državnemu organu niso zagotovili koristnih informacij, se morajo ti organi zanašati na informacije, ki so jim bile predložene.

⁽⁵³⁾ Glej na primer Odločbo št. 201/2006 – Grčija, *„Razvoj dostopa do širokopasovnega omrežja na manj pokritih območjih“*, Odločbo št. 264/2006 – Italija, *„Širokopasovno omrežje za toskansko podeželje“*, Odločbo št. 475/2007 – Irska, *„Nacionalna shema za širokopasovna omrežja“*, in Odločbo št. 115/2008 – Nemčija, *„Širokopasovno omrežje na podeželskih območjih Nemčije“*.

⁽⁵⁴⁾ Glej na primer Odločbo Komisije N 508/08 – Združeno kraljestvo, *Zagotavljanje širokopasovnih storitev na oddaljenih območjih Severne Irske*, Odločbo Komisije N 475/07 – Irska, *Nacionalna shema za širokopasovna omrežja*, in Odločbo Komisije N 157/06 – Združeno kraljestvo, *Projekt za širokopasovni dostop „Digital Region“ v južnem Yorkshiru*.

⁽⁵⁵⁾ Da bi organ, ki dodeljuje pomoč, ugotovil, katera od ponudb je ekonomsko najugodnejša, mora vnaprej določiti relativno težo, ki jo bo imelo vsako izbrano (kvalitativno) merilo.

- (d) *Tehnološka nevtralnost*: Ker se lahko širokopasovne storitve zagotavljajo prek različne omrežne infrastrukture na podlagi žične (xDSL, kabel), brezžične (Wi-Fi, WiMAX) ter satelitske in mobilne tehnologije, države članice ne smejo dajati prednosti nobeni posebni tehnologiji ali omrežni platformi, razen če lahko to objektivno utemeljijo⁽⁵⁶⁾. Ponudniki morajo imeti pravico, da predlagajo zagotavljanje zahtevanih širokopasovnih storitev na podlagi uporabe ali združevanja tehnologij, ki se jim zdijo najustreznejše.
- (e) *Uporaba obstoječe infrastrukture*: Države članice morajo, kadar je to mogoče, ponudnike spodbujati k uporabi vse razpoložljive obstoječe infrastrukture, da se prepreči nepotrebno in potratno podvajanje virov. Za poskus omejitve gospodarskega vpliva na obstoječe omrežne operaterje je treba tem omogočiti, da s svojo infrastrukturo prispevajo k priglašenemu projektu. Poleg tega ta pogoj ne sme povzročiti dajanja prednosti obstoječim udeležencem, zlasti kadar tretje osebe nimajo dostopa do te infrastrukture ali vložkov, potrebnih za konkuriranje obstoječim udeležencem. Podobno je tudi v primeru sivih lis, kjer se ugotovi, da je del težave odvisnost od obstoječega operaterja, morda treba omogočiti več konkurence med operaterji z lastno infrastrukturo.
- (f) *Grosistični dostop*: Odobritev dejanskega grosističnega dostopa tretjih oseb do subvencionirane širokopasovne infrastrukture je nujni sestavni del vsakega državnega ukrepa, s katerim se financira izgradnja nove širokopasovne infrastrukture. Grosistični dostop drugim operaterjem zlasti omogoča, da so konkurenčni izbranemu ponudniku (če tudi ta deluje na maloprodajni ravni), s čimer se krepi izbira in konkurenca na področjih, ki jih zadeva ukrep, hkrati pa se preprečuje nastajanje regionalnih monopolov na področju ponudbe storitev. Dejanski grosistični dostop do subvencionirane infrastrukture je treba omogočiti vsaj za sedem let. Ta pogoj ni odvisen od nobene predhodne tržne analize v smislu člena 7 okvirne direktive⁽⁵⁷⁾. Toda, če bi po izteku sedmih let nacionalni regulativni organ operaterja zadevne infrastrukture na podlagi veljavnega regulativnega okvira določil za operaterja s pomembno tržno močjo na zadevnem specifičnem trgu⁽⁵⁸⁾, bi bilo treba obveznost zagotavljanja dostopa ustrezno podaljšati.
- (g) *Postopek primerjave cen*: Za zagotovitev dejanskega grosističnega dostopa in zmanjšanje možnega izkrivljanja konkurence je bistveno, da se preprečijo previsoke grosistične cene ali, nasprotno, oblikovanje oderuških cen ali zbijanje cen s strani izbranega ponudnika. Grosistične cene dostopa morajo temeljiti na povprečnih objavljenih (reguliranih) grosističnih cenah, ki veljajo na drugih primerljivih bolj konkurenčnih območjih v državi ali Skupnosti, če takih objavljenih cen ni, pa na cenah, ki jih je za zadevne trge in storitve že določil ali potrdil nacionalni regulativni organ. Kjer se torej predhodna ureditev že uveljavlja (npr. na sivih lisah), grosistične cene dostopa do subvencionirane infrastrukture ne bi smele biti nižje od cen dostopa, ki jih je za isto območje določil nacionalni regulativni organ. Primerjava je pomemben zaščitni mehanizem, ker državam članicam omogoča, da se izognejo predhodni določitvi natančnih maloprodajnih ali grosističnih cen dostopa ter zagotovijo, da se bo dodeljena pomoč uporabila za ustvarjanje takih tržnih pogojev, kakršni prevladujejo na drugih konkurenčnih širokopasovnih trgih. V razpisni dokumentaciji je treba jasno navesti merila, ki se uporabijo za primerjavo.

⁽⁵⁶⁾ Komisija je do zdaj le v enem primeru potrdila upravičeno uporabo posamezne tehnološke rešitve; glej Odločbo Komisije N 222/06 – Italija, *Pomoč za premostitev digitalne ločnice na Sardiniji*. Komisija je v tem primeru ugotovila, da je zaradi posebnih okoliščin, kot so „topografija regije, odsotnost kabelskih omrežij in potreba po večji koristi pomoči, uporaba tehnologije ADSL ustreza tehnologija, na podlagi katere se lahko izpolnijo cilji projekta“, kot je navedeno v odstavku 45.

⁽⁵⁷⁾ Poleg tega se v primeru, ko države članice izberejo model upravljanja, na podlagi katerega subvencionirana širokopasovna infrastruktura tretjim osebam zagotavlja le grosistične storitve dostopa in ne maloprodajnih storitev, verjetno izkrivljanje konkurence dodatno zmanjša, ker tak model upravljanja omrežja prispeva k preprečevanju potencialno zapletenih položajev, ko se pojavljajo oblikovanje oderuških cen in prikriti načini diskriminacije pri dostopu.

⁽⁵⁸⁾ Pri tem bi moral nacionalni regulativni organ upoštevati morebitni obstoj posebnih pogojev, ki so že v začetku upravičili dodelitev pomoči zadevnemu operaterju infrastrukture.

- (h) *Mehanizem za vračilo sredstev za preprečevanje previsokih nadomestil*: Države članice morajo za zagotovitve, da izbrani ponudnik ne prejema previsokega nadomestila, če povpraševanje po širokopasovnem dostopu na ciljnem območju preseže pričakovano raven, v pogodbo z izbranim ponudnikom vključiti mehanizem za vračilo sredstev⁽⁵⁹⁾. Tak mehanizem lahko naknadno in za nazaj zmanjša obseg pomoči, ki se je na začetku ocenil kot potreben.

3. DRŽAVNA POMOČ ZA OMREŽJA NGA

3.1 Pomoč za hitro postavitve omrežij NGA

52. Več držav članic pozornost zdaj preusmerja k podpori za širokopasovna omrežja, ki lahko zagotavljajo storitve visokih hitrostih, in podpori za več različnih naprednih digitalnih konvergenčnih storitev. Ta omrežja NGA so zlasti optična ali napredna nadgrajena kabelska omrežja, ki naj bi v celoti ali večinoma zamenjala obstoječa bakrena širokopasovna omrežja ali kabelska omrežja.
53. Omrežja NGA so žična dostopovna omrežja, ki jih v celoti ali delno sestavljajo optični elementi in lahko zagotavljajo storitve širokopasovnega dostopa z izboljšanimi lastnostmi (kot je večji pretok) v primerjavi s storitvami, ki se zagotavljajo prek obstoječih bakrenih omrežij⁽⁶⁰⁾.
54. Omrežja NGA bodo dejansko zagotavljala ustrezno hitrost in zmogljivost, da bodo v prihodnosti lahko posredovala vsebine z visoko ločljivostjo, na zahtevo podpirala aplikacije, ki zahtevajo večjo pasovno širino, ter podjetjem ponudila cenovno dostopne simetrične širokopasovne priključke, ki so zdaj običajno na voljo le velikim podjetjem. Na splošno lahko omrežja NGA izboljšajo vse vidike širokopasovne tehnologije in storitev.
55. Komisija je že obravnavala nekatere priglasitve državnih pomoči, ki so vključevale podporo za razvoj optičnih omrežij. Ti primeri so vključevali postavitve regionalnega „osrednjega“ omrežja NGA⁽⁶¹⁾ ali zagotovitev optične povezljivosti le za omejeno število poslovnih uporabnikov⁽⁶²⁾.
56. Kot pri t. i. prvi generaciji postavitve osnovnih širokopasovnih omrežij državni, občinski in regionalni organi svojo podporo za hiter razvoj optičnih omrežij utemeljujejo na podlagi tržnih nepopolnosti ali kohezijskega cilja. Medtem ko so se pri razvoju osnovne širokopasovne infrastrukture primeri državne intervencije večinoma nanašali na podeželske skupnosti/območja (majhna gostota prebivalstva, visoki kapitalski stroški) ali območja, ki so gospodarsko manj razvita (nizka sposobnost plačevanja storitev), naj bi zdaj ekonomija modela omrežij NGA ovirala postavitve omrežij NGA ne le na redko poseljenih območjih, ampak tudi na nekaterih mestnih območjih. Zdi se, da so glavna težava, ki vpliva na hiter in širok razvoj omrežij NGA, zlasti stroški in nekoliko manj gostota prebivalstva⁽⁶³⁾.

⁽⁵⁹⁾ V izjemnih okoliščinah, ki jih je ustrezno opisala država članica, ki je priglasila ukrep, bi lahko vzpostavitev takega mehanizma za zelo nizke zneske pomoči ali neobsežne, „enkratne“ projekte na podlagi preprostih načel naročanja nesorazmerno obremenila organe, ki dodeljujejo pomoč, zato je Komisija ne bo zahtevala.

⁽⁶⁰⁾ Na tej stopnji tehnološkega in tržnega razvoja se zdi, da niti tehnologija satelitskih omrežij niti tehnologija mobilnih omrežij ne moreta zagotoviti zelo hitrih simetričnih širokopasovnih storitev, čeprav se lahko v prihodnosti položaj spremeni, zlasti na področju mobilnih storitev (naslednji pomemben korak v mobilnih radijskih komunikacijah, t. j. tehnologija Long Term Evolution, lahko ob morebitni uvedbi teoretično doseže najvišje stopnje prenosa podatkov 100 Mbps za navzdoljno povezavo in 50 Mbps za navzgorjo povezavo).

⁽⁶¹⁾ Glej Odločbo N 157/06 – Združeno kraljestvo, Projekt za širokopasovni dostop „Digital Region“ v južnem Yorkshiru, in Odločbo Komisije N 284/05 – Irska, Regionalni širokopasovni program: fazi II in III programa Metropolitan Area Networks (MAN).

⁽⁶²⁾ Do zdaj se je državna pomoč le v dveh primerih (Appingedam in Amsterdam) dodelila za razvoj „dostopovnih“ omrežij naslednje generacije, ki bi zagotovila optično povezljivost za rezidenčni segment trga.

⁽⁶³⁾ Operaterji širokopasovnih omrežij trdijo, da je razvoj optičnega omrežja še vedno zelo draga in tvegana naložba, razen na območjih z visoko gostoto prebivalstva/podjetij, kjer imajo operaterji že precejšnjo bazo uporabnikov širokopasovnih storitev, ki jih lahko preusmerijo na višje hitrosti. Stroški razvoja omrežij NGA in optičnih omrežij naj bi bili v nekaterih primerih previsoki glede na prihodek, ki se lahko pričakuje, tako da ne bi na trg vstopil noben ponudnik iz zasebnega sektorja ali pa bi bilo teh ponudnikov premalo.

57. Za državne organe je lahko torej neposredna intervencija upravičena, če bodo imela zato območja, ki jih omrežni operaterji obravnavajo kot nedonosna, vseeno koristi od precejšnjih posrednih učinkov omrežij NGA na druga področja v gospodarstvu in jih ne bo prizadela nova digitalna ločnica v zvezi z omrežji NGA. Zato si države članice morda želijo spodbujati razvoj omrežja NGA na območjih, kjer bi se naložbe obstoječih operaterjev širokopasovnega omrežja v taka omrežja izvedle šele v nekaj letih, ker so ta območja finančno manj zanimiva kot nekatera večja mestna območja. Države članice se lahko v nekaterih primerih odločijo, da bodo vlagale same ali zagotovile finančno pomoč za zasebne operaterje, da se doseže povezljivost z omrežjem NGA ali pa se ta povezljivost doseže prej, kot je bilo načrtovano, ter se s tem čim prej spodbudijo zaposlovanje in druge gospodarske priložnosti.
58. Vsaka državna intervencija, katere cilj je pomoč za zagotavljanje ali pospeševanje razvoja omrežja NGA, mora dokazati združljivost s pravili o državni pomoči.

3.2 Vrste javnih intervencij

59. Države članice se lahko odločijo za različne ravni intervencije na trgu za spodbujanje ali pospeševanje razvoja omrežij NGA. V zvezi s tem se ugotovitve iz oddelkov 2.2.1 in 2.2.2 (izvajanje načela vlagatelja pod tržnimi pogoji, nadomestilo za opravljanje javne službe in merila Altmark) smiselno uporabljajo za državne intervencije na področju razvoja omrežja NGA. Glede na lastnosti in učinke izbrane intervencije so na podlagi pravil o državni pomoči lahko upravičeni različni analitični pristopi.
60. Države članice se lahko odločijo, da bodo za območja, kjer se pričakuje, da bodo zasebni vlagatelji v prihodnosti postavljali omrežja NGA, sprejele sveženj ukrepov za pospešitev naložbenega cikla in s tem vlagatelje spodbudile k predložitvi naložbenih načrtov. Ti ukrepi ne vključujejo nujno državne pomoči v smislu člena 87(1). Ker je velik del stroškov za postavitev optičnih omrežij namenjen javnim delom (na primer kopanje, polaganje kablov, napeljava v zgradbah itd.), se lahko države članice na podlagi regulativnega okvira Skupnosti za elektronske komunikacije odločijo, da bodo za enostavnejši postopek pridobivanja služnostnih pravic na primer zahtevale, da omrežni operaterji usklajujejo javna dela in/ali dajo na voljo del svoje infrastrukture⁽⁶⁴⁾. Prav tako lahko države članice odredijo, da je treba pri vseh novih gradnjah (vključno z novimi vodnimi, energetskimi, transportnimi ali kanalizacijskimi omrežji) in/ali zgradbah vgraditi optične priključke.
61. Podobno se lahko javni organi odločijo, da bodo izvajali nekatera javna dela (kot so kopanje na javnih površinah, gradnja vodov), da bi zadevnim operaterjem omogočili in poenostavili razvoj elementov lastnega omrežja. Vendar taka javna dela ne smejo biti omejena na posamezno industrijo ali sektor, ampak morajo biti načeloma na voljo vsem morebitnim uporabnikom in ne le operaterjem elektronskih komunikacijskih omrežij (kot so podjetja za oskrbo z električno energijo, plinom, vodo itd.). Če je cilj takih javnih intervencij ustvarjanje potrebnih pogojev, da izvajalci javnih služb razvijajo lastno infrastrukturo, ne da se daje prednost nekemu sektorju ali podjetju (zlasti z zniževanjem kapitalskih stroškov tega sektorja ali podjetja), take intervencije ne spadajo na področje uporabe člena 87(1).
62. Tudi nacionalni regulativni organi lahko sprejmejo podobne ukrepe, da zagotovijo enak in nediskriminatorski dostop do drogov ali souporabe vodov, ki so v lasti javnih služb ali obstoječih omrežnih operaterjev.

⁽⁶⁴⁾ Taki ukrepi ne smejo biti posebej usmerjeni k operaterjem elektronskih komunikacijskih omrežij, ampak jih je treba brez razlikovanja uporabiti za vse operaterje v vseh zadevnih sektorjih (na primer, vključno z operaterji, ki opravljajo druge javne službe, kot so podjetja za oskrbo s plinom, električno energijo in/ali vodo). Ukrepi, ki bi veljali le za operaterje elektronskih komunikacijskih omrežij, bi lahko pomenili sektorsko pomoč in bi tako spadali na področje uporabe prepovedi iz člena 87(1) Pogodbe ES.

63. Kot je razvidno iz prakse sprejemanja odločitev Komisije v zvezi z osnovnimi širokopasovnimi storitvami, državno pomoč za širokopasovna omrežja dodeljujejo večinoma lokalni ali regionalni organi, katerih cilj je izboljšati slabo širokopasovno povezljivost v regiji ali povečati konkurenčnost regije z dodatnim izboljšanjem obstoječe širokopasovne pokritosti in omrežne povezljivosti. Državni organi so za doseganje teh ciljev do zdaj objavili javne razpise za postavitev in upravljanje širokopasovne infrastrukture v javni lasti ali pa finančno podprli izgradnjo širokopasovnega omrežja v zasebni lasti ⁽⁶⁵⁾.
64. Če javne intervencije pomenijo državno pomoč v smislu člena 87(1) Pogodbe ES, jih je treba priglasiti Komisiji, ki bo ocenila njihovo združljivost s skupnim trgom v skladu z načeli iz oddelkov 3.3 in 3.4 ⁽⁶⁶⁾.

3.3 Razlikovanje med belimi, sivimi in črnimi lisami za omrežja NGA

65. Kot je bilo navedeno v odstavku (40), Komisija ocenjuje združljivost državne pomoči za razvoj tradicionalnih širokopasovnih omrežij ob upoštevanju razlikovanja med belimi, sivimi in črnimi lisami. Komisija meni, da to razlikovanje vpliva tudi na oceno, ali je državna pomoč za omrežja NGA združljiva v smislu člena 87(3)(c), vendar ga je treba natančneje opredeliti, da se upoštevajo posebnosti omrežij NGA.
66. V zvezi s tem se je treba zavedati, da bodo po pričakovanjih omrežja NGA dolgoročno nadomestila obstoječa osnovna širokopasovna omrežja. Ker omrežja NGA vključujejo drugačno omrežno arhitekturo ter omogočajo ponudbo širokopasovnih storitev, ki so bistveno kakovostnejše od sedanjih, in storitev, ki jih obstoječa širokopasovna omrežja ne bi mogla podpirati, je verjetno, da se bodo v prihodnosti pojavile precejšnje razlike med območji, ki jih bodo omrežja NGA pokrivala, in tistimi, ki jih ne bodo ⁽⁶⁷⁾.
67. Zdaj lahko tudi nekatera napredna osnovna širokopasovna omrežja (kot je ADSL 2+ ⁽⁶⁸⁾) v določeni meri podpirajo nekatere vrste širokopasovnih storitev, ki se bodo v bližnji prihodnosti verjetno zagotavljale prek omrežij NGA (kot je osnovni paket storitev trojček). Vseeno je treba ne glede na uvedbo predhodne ureditve upoštevati, da se lahko pojavijo novi proizvodi ali storitve, ki z vidika povpraševanja in ponudbe niso nadomestljivi ter bodo zahtevali širokopasovne hitrosti, ki presegajo zgornje fizične omejitve osnovne širokopasovne infrastrukture.
68. V skladu s tem je treba za oceno državne pomoči za omrežja NGA območje, kjer takih omrežij zdaj ni ter tudi ni verjetno, da jih bodo zasebni vlagatelji v bližnji prihodnosti postavili in bodo začela v celoti delovati, obravnavati kot „bele lise NGA“ ⁽⁶⁹⁾. Pri tem je treba izraz „v bližnji prihodnosti“ razumeti kot obdobje treh let ⁽⁷⁰⁾. Javni organi morajo imeti pravico, da v nekaterih okoliščinah posredujejo zaradi

⁽⁶⁵⁾ Glej na primer odločbe N 157/06 – Združeno kraljestvo, Projekt na področju širokopasovnih povezav „Digital Region“ v južnem Yorkshiru, N 201/06 – Grčija, Razvoj dostopa do širokopasovnega omrežja na manj pokritih območjih, in N 131/05 – Združeno kraljestvo, Projekt na področju širokopasovnih povezav „FibreSpeed“ v Walesu, N 284/05 – Irska, Regionalni program na področju širokopasovnih povezav: fazi II in III programa Metropolitan Area Networks (MAN), Odločbo N 381/04 – Francija, Projekt hitrega telekomunikacijskega omrežja v Pyrénées-Atlantiques, Odločbo N 382/05 – Francija, Francija, Vzpostavitev hitre infrastrukture v regiji Limousin (DORSAL), Odločbo N 57/05 – Združeno kraljestvo, Pomoč za regionalne inovativne širokopasovne storitve v Walesu, in Odločbo N 14/08 – Združeno kraljestvo, Širokopasovni dostop na Škotskem – Širitev širokopasovne pokritosti.

⁽⁶⁶⁾ To ne posega v morebitno uporabo smernic o regionalni pomoči, kakor je navedeno v odstavku (33) zgoraj.

⁽⁶⁷⁾ Če danes razlika med območjem, kjer je na voljo le ozkopasovni internet (klicna povezava), in območjem, kjer je na voljo širokopasovni dostop, pomeni, da je prvo območje bela lisa, je treba kot belo liso obravnavati tudi območje, kjer ni širokopasovne infrastrukture naslednje generacije, čeprav je na voljo osnovna širokopasovna infrastruktura.

⁽⁶⁸⁾ ADSL 2+ razširja zmogljivosti osnovnega omrežja ADSL do največje pasovne širine 24 Mbps.

⁽⁶⁹⁾ Bela lisa NGA je območje, kjer ni nobene osnovne širokopasovne infrastrukture (tj. tradicionalne bele lise), in tudi območje, kjer deluje samo en ponudnik osnovnega širokopasovnega dostopa (tj. tradicionalne sive lise) ali več ponudnikov osnovnega širokopasovnega dostopa (tj. tradicionalne črne lise). Kot je navedeno v oddelku 3.4, se v teh različnih okoliščinah za združljivost državne pomoči za razvoj širokopasovnega dostopa zahtevajo različni pogoji.

⁽⁷⁰⁾ Zdi se, da to obdobje ustreza povprečnemu obdobju, potrebnemu za razvoj dostopovnega omrežja naslednje generacije, ki pokriva nek kraj ali mesto. Operater mora torej biti sposoben dokazati, da bo v prihajajočem obdobju treh let izvedel potrebne naložbe v infrastrukturo, da bi v tem času pokrtil znaten del ozemlja ali zadevnega prebivalstva.

obvladovanja vprašanj socialne kohezije, regionalnega razvoja ali tržnih nepopolnosti, ko se lahko dokaže, da zasebni vlagatelji v naslednjih treh letih ne nameravajo razvijati omrežij NGA. Zasebni vlagatelji morajo svoja vlaganja načrtovati tako, da bo pri zagotavljanju pokritosti v treh letih dosežen vsaj precejšen napredek, pri čemer bo dokončanje načrtovane investicije sledilo v razumnem časovnem obdobju (odvisno od posebnosti posameznega območja in posameznega projekta). Daljše časovno obdobje ne bi bilo ustrezno, ker bi to lahko škodovalo interesom manj pokritih regij v primerjavi z drugimi deli države, kjer je pokritost s temi naprednimi širokopasovnimi omrežji ustrezna. Državni organi lahko zahtevajo predložitev poslovnega načrta in podrobnega časovnega zaporeda postavitve ter dokazil o ustreznem financiranju ali drugih dokazil, ki bi pokazala, da je naložba, ki jo načrtujejo zasebni omrežni operaterji verodostojna in uresničljiva.

69. Enako je treba območje obravnavati kot „sivo liso NGA“, če je na voljo ali se bo v naslednjih treh letih razvilo le eno omrežje NGA in nobeden od operaterjev v naslednjih treh letih ne načrtuje razvoja takega omrežja ⁽⁷¹⁾. Pri ocenjevanju, ali bi lahko drugi vlagatelji v omrežje na zadevnem območju razvili dodatna omrežja NGA, je treba upoštevati vse obstoječe regulativne ali zakonodajne ukrepe, ki bi lahko znižali ovire za razvoj takega omrežja (dostop do vodov, souporaba infrastrukture itd.).
70. Če je na zadevnem območju na voljo več kot eno omrežje NGA ali se bo v naslednjih treh letih tako omrežje postavilo, je treba tako območje načeloma obravnavati kot „črna liso NGA“ ⁽⁷²⁾.

3.4 Ocena združljivosti

71. Čeprav so omrežja NGA kakovostnejša od obstoječih tradicionalnih bakrenih širokopasovnih omrežij, kot je navedeno v odstavkih (66) in (67), bo Komisija pri ocenjevanju združljivosti državne pomoči za razvoj omrežja NGA s pravili o državni pomoči upoštevala tudi učinke take pomoči na obstoječa širokopasovna omrežja glede na stopnjo zamenljivosti, ki naj bi zdaj obstajala v zvezi s širokopasovnimi storitvami, ki se zagotavljajo prek širokopasovnih omrežij in omrežij NGA. Poleg tega bo pri ocenjevanju združljivosti državne pomoči za omrežja NGA uporabila tudi preskus izravnave (glej odstavek 35). Komisija bo pri ocenjevanju sorazmernosti priglašene ukrepa zlasti preverila, ali so izpolnjeni pogoji iz odstavka 51 (podrobno kartiranje in analiza pokritosti, odprti razpisni postopek, ekonomsko najugodnejša ponudba, tehnološka nevtralnost, uporaba obstoječe infrastrukture, odobritev odprtega grosističnega dostopa, primerjava cen in mehanizem za vračilo sredstev). Vendar so v zvezi z oceno omrežij NGA zlasti pomembne naslednje točke.

3.4.1 Bela lise NGA: podpora za razvoj omrežja NGA na manj pokritih območjih

72. Komisija bo kot pri osnovnih širokopasovnih storitvah, za katere velja sveženj pogojev, ki jih morajo izpolniti države članice (glej odstavka (51) in (71)), kot združljive s pravili o državni pomoči iz Pogodbe obravnavala ukrepe, ki podpirajo postavitve omrežij NGA na območjih, kjer zdaj ni širokopasovne infrastrukture, ali območjih, kjer obstoječi širokopasovni operaterji razvoj omrežij NGA obravnavajo kot nedonosni.
73. V belih lisah NGA, kjer je že na voljo osnovno širokopasovno omrežje (tradicionalna siva lisa), se pomoč za omrežja NGA dodeli, če zadevna država članica dokaže, (i) da širokopasovne storitve, ki se zagotavljajo prek navedenih omrežij, niso dovolj za izpolnitev potreb državljanov in poslovnih uporabnikov na zadevnem območju (tudi ob upoštevanju morebitne nadgradnje v prihodnosti) ter (ii) da ni drugih manj izkrivljajočih načinov (vključno s predhodno ureditvijo) za doseganje navedenih ciljev.

⁽⁷¹⁾ Siva lisa NGA je območje, kjer (a) poleg NGA ni nobene druge osnovne širokopasovne infrastrukture in (b) kjer deluje en ali več ponudnikov osnovnega širokopasovnega dostopa (mogoče ga je obravnavati kot tradicionalno sivo ali črna liso). Kot je navedeno v oddelku 3.4, se v teh različnih okoliščinah za združljivost državne pomoči za razvoj širokopasovnega dostopa zahtevajo različni pogoji.

⁽⁷²⁾ Črna lisa NGA je lahko tudi območje, kjer deluje en (tradicionalna siva lisa) ali več (tradicionalna črna lisa) ponudnikov širokopasovnega dostopa. Kot je navedeno v nadaljevanju, se v teh različnih okoliščinah za združljivost državne pomoči za razvoj širokopasovnega dostopa zahtevajo različni pogoji.

3.4.2 *Sive lise NGA: potreba po podrobnejši analizi*

74. Komisija bo na območjih, kjer je en zasebni vlagatelj že razvil omrežje NGA ali ga bo morda razvil v naslednjih treh letih (glej tudi odstavek (68)) in ni noben zasebni vlagatelj predložil načrtov za razvoj drugega omrežja NGA v naslednjih treh letih, morala opraviti podrobnejšo analizo, da bi preverila, ali se lahko državna intervencija na takih območjih obravnava kot združljiva s pravili o državni pomoči. Državna intervencija lahko na takih območjih dejansko povzroči tveganje za izrivanje obstoječih vlagateljev in izkrivljanje konkurence.
75. Da bi Komisija lahko opravila ugotovitev združljivosti, morajo biti države članice sposobne dokazati, da prvič obstoječe ali načrtovano omrežje NGA ni ali ne bi bilo dovolj za izpolnitev potreb državljanov in poslovnih uporabnikov na zadevnih območjih ter drugič, da ni drugih manj izkrivlajočih načinov (vključno s predhodno ureditvijo) za doseganje navedenih ciljev. Komisija bo pri podrobni oceni ocenila zlasti:
- (a) ali so splošni tržni pogoji ustrezni, tako da bo med drugim proučila raven sedanjih cen za širokopasovni dostop naslednje generacije, vrsto storitev, ki so na voljo zasebnim in poslovnim uporabnikom, in s tem povezane pogoje, ter če obstaja ali se bo verjetno pojavila zahteva za nove storitve, ki je obstoječe omrežje NGA ne more izpolniti;
  - (b) ali se v odsotnosti predhodne ureditve, ki jo narekuje nacionalni regulativni organ, tretjim osebam zagotavlja učinkovit omrežni dostop ali če pogoji za dostop spodbujajo učinkovito konkurenco;
  - (c) ali splošne ovire za vstop preprečujejo morebiten vstop drugih vlagateljev v omrežje NGA;
  - (d) ali je bilo obstoječe omrežje NGA postavljeno na podlagi privilegirane uporabe/dostopa do vodov, ki niso na voljo drugim omrežnim operaterjem ali jim ni zagotovljena njihova souporaba;
  - (e) ali kateri od ukrepov ali pravnih sredstev, ki so jih v zvezi z obstoječim ponudnikom omrežja sprejeli pristojni nacionalni regulativni organi ali organi, pristojni za konkurenco, niso prispevali k reševanju teh težav.

3.4.3 *Črne lise NGA: državna intervencija ni potrebna*

76. Komisija bo na območjih, kjer je že na voljo več kot eno omrežje NGA ali zasebni vlagatelji morda razvijajo konkurenčna omrežja NGA, upoštevala, da bi lahko državna pomoč za dodatno javno financirano konkurenčno omrežje NGA resno izkrivljala konkurenco in ni združljiva s pravili o državni pomoči.

3.4.4 *Poseben primer obstoječih črnih lis (osnovni širokopasovni dostop): nekaj dodatnih zaščitnih ukrepov*

77. Komisija meni, da so tradicionalne črne lise, tj. območja, kjer se obstoječe širokopasovne storitve zagotavljajo prek konkurenčnih širokopasovnih infrastruktur (xDSL in kabelska omrežja), tista območja, kjer je treba obstoječe omrežje operaterje spodbuditi k nadgradnji obstoječih tradicionalnih širokopasovnih omrežij na hitra omrežja NGA, h katerim bi lahko preusmerili svoje stranke. Na takih območjih načeloma ni potrebna dodatna državna intervencija.
78. Vendar lahko država članica tako trditev izpodbija, če dokaže, da obstoječi operaterji osnovnih širokopasovnih omrežij v naslednjih treh letih ne načrtujejo naložb v omrežja NGA, ter tako dokaže na primer, da pretekle izkušnje z naložbami v obstoječe omrežje, ki so jih v zadnjih letih izvajali vlagatelji za nadgradnjo širokopasovne infrastrukture in s tem zagotavljanje višjih hitrosti kot odziv na zahteve uporabnikov, niso zadovoljive. V takih primerih bi bilo treba državno pomoč za razvoj omrežij NGA obravnavati v podrobni analizi iz odstavka 75 in zahtevati izpolnjevanje svežnja pogojev, ki je podrobneje opisan v oddelku 3.4.5.

3.4.5 Zasnova ukrepa in potreba po omejevanju izkrivljanja konkurence

79. Kot pri politiki, ki se izvaja za razvoj osnovnega širokopasovnega dostopa, lahko državna pomoč za razvoj omrežja NGA pomeni ustrezen in upravičen instrument, če je izpolnjenih več temeljnih pogojev. Komisija meni, da je treba, razen pri belih lisah NGA, ki so bele lise tudi glede osnovnega širokopasovnega dostopa (pri katerih niso potrebne dodatne zahteve), poleg zaščitnih ukrepov iz oddelka 2.3.3 in zlasti odstavka (51) teh smernic (*podrobno kartiranje in analiza pokritosti, odprti razpisni postopek, ekonomsko najugodnejša ponudba, tehnološka nevtralnost, uporaba obstoječe infrastrukture, odobritev odprtega grosističnega dostopa, primerjava cen in mehanizem za vračilo sredstev*) izpolnjevati tudi naslednje pogoje:

- od upravičenca je treba v zameno za prejemanje državne pomoči zahtevati, da tretjim osebam zagotovi dejanski grosistični dostop za vsaj sedem let. Določena obveznost zagotavljanja dostopa mora vključevati tudi pravico do uporabe vodov ali cestnih omaric, da se tretjim osebam poleg dostopa do aktivne infrastrukture omogoči tudi dostop do pasivne infrastrukture. To ne vpliva na nobene druge podobne regulativne obveznosti, ki jih lahko nacionalni regulativni organi sprejmejo na zadevnem specifičnem trgu, da bi ohranjali učinkovito konkurenco, ali na ukrepe sprejete po koncu navedenega obdobja ⁽⁷³⁾. Obveznost „odprtega dostopa“ je še pomembnejša, da se razreši tudi trenutno vprašanječasne zamenjave med storitvami obstoječih operaterjev ADSL in storitvami prihodnjih operaterjev omrežja NGA. Obveznost odprtega dostopa bo zagotovila, da bodo lahko operaterji ADSL svoje stranke preusmerili k omrežju NGA, ko bo postavljeno subvencionirano omrežje, ter tako začeli načrtovati svoje prihodnje naložbe, ne da bi se dejansko zmanjšala njihova konkurenčnost,

- poleg tega se morajo države članice pri določanju pogojev za grosistični omrežni dostop posvetovati z ustreznimi nacionalnimi regulativnimi organi. Pričakuje se, da bodo nacionalni regulativni organi v prihodnosti še naprej sprejemali predhodne ureditve ali zelo natančno spremljali konkurenčne pogoje na celotnem trgu širokopasovnega dostopa in po potrebi sprejemali nujna pravna sredstva na podlagi veljavnega regulativnega okvira. Tako bodo države članice z zahtevo, da nacionalni regulativni organi na podlagi veljavnih pravil Skupnosti potrdijo ali določijo pogoje za dostop, zagotovile, da se bodo na vseh trgih širokopasovnega dostopa, ki jih je ugotovil zadevni nacionalni regulativni organ, uporabljali enotni ali vsaj zelo podobni pogoji za dostop,

- poleg tega bi morale omrežje NGA, ne glede na vrsto njegove arhitekture, podpirati učinkovito in polno razvezovanje ter omogočati vse različne vrste omrežnega dostopa, ki bi ga želeli operaterji (med drugim vključno z dostopom do vodov, optike in bitnega toka). Pri tem je treba poudariti, da arhitektura s kabli iz več optičnih vlaken omogoča popolno neodvisnost med iskalcidostopa za zagotovitev hitrih širokopasovnih storitev ter torej spodbuja dolgoročno trajnostno konkurenco. Postavitev omrežij NGA s kabli iz več optičnih vlaken podpira tako povezave „točka–točka“ kot „točka–več točk“ in je torej tehnološko nevtralna.

4. PREHODNE DOLOČBE

80. Te smernice se bodo uporabljale od prvega dne po objavi v *Uradnem listu Evropske unije*.

81. Komisija bo te smernice uporabljala v zvezi z vsemi priglašeni ukrepi pomoči, glede katerih bo morala odločati po objavi teh smernic v *Uradnem listu*, čeprav so bili projekti priglašeni pred tem datumom.

⁽⁷³⁾ Pri tem bi bilo treba upoštevati morebitni obstoj posebnih tržnih pogojev, ki so že v začetku upravičili dodelitev pomoči zadevni infrastrukturi.

82. V skladu z obvestilom Komisije o določitvi pravil, ki se uporabljajo za oceno nezakonite državne pomoči ⁽⁷⁴⁾, bo Komisija te smernice uporabila v primeru nepriglašene pomoči, ki je bila dodeljena po njihovi objavi.

5. KONČNE DOLOČBE

83. Komisija bo te smernice pregledala najpozneje v treh letih od njihove objave ob upoštevanju pomembnega prihodnjega razvoja trga, tehnologije in predpisov.
-

⁽⁷⁴⁾ UL C 119, 22.5.2002, str. 22.